

Pomen uporabe naravnih gradiv pri obnovi stavbne dediščine

Mateja Kavčič, univ. dipl. inž. arh.

Uporaba ustreznih gradiv in posebnih metod dela, drugačnih od sodobne gradnje, je pri obnovi stavbne dediščine vir številnih nasprotovanj med gradbeniki, izvajalci in konservatorji, zato naj ne bo odveč osvetliti pogleda na dediščino z vidika konservatorstva – dejavnosti, ki skrbi za ohranjanje dediščine. Mnogokrat slišani očitki romantizma, zahtevanja nemogočega, zviševanja stroškov zaradi nemogočih zahtev varuhov dediščine je stalnica gradbišč in pogajanj z izvajalci. Zakaj pravzaprav konservatorji (oziroma popularneje imenovana »spomeniška služba«) pri prenovi dediščine vztrajajo na čim manjšem spreminjanju stavbnega gradiva, na uporabi naravnih gradiv in na izvedbah v tradicionalnih tehnologijah?

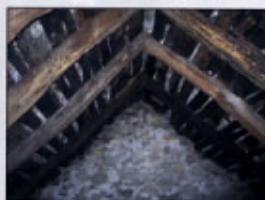
Konservatorstvo in trajnostni razvoj

Temeljna naloga službe varstva dediščine, ki z raziskovanjem in poznavanjem dediščine vrednoti njen pomen, je ohranitev teh vrednot prihodnjim rodovom. Pri tem izhaja

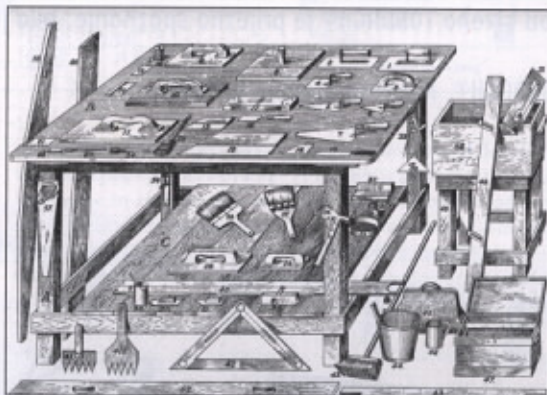
Zna še kdo žgati apno?

iz kriterijev, kot so zgodovinska pričevalnost, avtorstvo, stilne in likovne vrednosti, tehnična izjemnost itd. V preteklem delovanju stroke so bili to ključni kriteriji, s pomočjo katerih so določili pomen posameznega predmeta, stavbe, naselja ali kulturne in naravne krajine ter so ga tako varovali kot vrednoto, s katero izkazujejo svoje kulturne dosežke, razvoj, svojo identiteto. Vendar se z razvojem spreminjajo tudi pomeni in vloga dediščine.

Še znamo sestaviti leseno ostreže brez kovinskih spon?

Sodobni način življenja, industrializacija in neustavljiva proizvodnja novih dobrin so prinesli drugačen način življenja, ki je z izkušnjami preteklih generacij popolnoma prekinil. To se morda najostreje odraža v gradbeniški stroki in stavbna dediščina je ena od »žrtev«, ki je tej ekspanziji najbolj izpostavljena. Poleg tega, da smo v zadnjih desetletjih (od tega največ v zadnjih letih) porušili mnogo svojih arhitekturnih spomenikov, tudi njihove obnove niso zavidanja vredne. Vanje smo vgradili armirano-betonske plošče, jih ometavali s cementnimi ometi, lesene dele prepajali z umetnimi premazi, vgrajevali plastična okna, celo restavrirali prekomerno, tako

Vemo, kakšno orodje so uporabljali štukaterji?

da se na koncu vse sveti kot novo. Ustvarjali smo ponaredek, namesto da bi ohranjali originale. S tem se je tudi izoblikoval zelo zakoreninjen okus: staro je lepo le, če se sveti, medtem ko je objektov s pravo patino starosti vedno manj. Pomembni spoznanji konservatorske stroke iz obdobja prekomernega obnavljanja sta, da je uporaba neprimernih gradiv pri obnovi lahko škodljiva originalu ter da vsak objekt s spreminjanjem v neko novo stanje izgubi del svoje vrednosti.

Na prehodu v novo tisočletje je zavedanje o nevarnostih neomejenega trošenja naravnih dobrin sprožilo drugačen pogled na razvoj. V večji meri bo treba upoštevati zmožnosti okolja in spoštovati izkušnje iz preteklosti, ki so vedno izhajale iz teh možnosti. Vsa priporočila in mednarodni dogovori danes podpirajo trajnostni, sonaravni razvoj, ki upošteva omejene vire tega planeta in poskuša graditi na dolgotrajno pridobljenih iz-

kušnjah preteklih generacij. Ni potrebno posebej dokazovati, da je dediščini in konservatorstvu ta pristop zelo blizu. Dejavnost varstva dediščine se je vključila v usmeritev trajnostnega razvoja in postala ena od panog, ki lahko s svojimi metodami dela in ohranjanjem izkušnje razvoju veliko prispeva. S tem se je tudi vloga dediščine spremenila, ni več le nosilec »spomeniških« sporočil, temveč postaja nosilec virov, znanj, izkušenj ter vsebin, ki sodobnemu človeku lahko bistveno oplemenitijo življenje. S tem je konservatorstvo postalo tudi panoga, ki ne da troši denar, temveč vložena sredstva vrača z dobičkom.

Znamo pripraviti apneno malto?

Bi bila lepša z novo rumeno silikonsko fasado?

Ena najpogostejših dobičkonosnih panog, ki ima koristi od kakovostno ohranjene dediščine, je seveda turizem in njegove cene so bistveno drugačne, če obiskovalcem ponujamo avtentično dediščino ali pa ponaredke.

Kako ohranjati dediščino?

Ker stavbna dediščina vse sestavine trajnostne rabe virov že ima: grajena je iz naravnih materialov, postavljena v okolje na način, da ga najboljše izrablja in mu najmanj škodi, izdelana je v ročnih tehnikah, gradiva so pripravljena izkustveno – ostaja le še vprašanje, kako te kakovosti ohraniti? Na to konservatorska stroka odgovarja z vedno večjim opozarjanjem na pomen avtentičnosti dediščine. Pri stavbni dediščini to poleg

vsebine in načina življenja, ki ga dediščina omogoča, vključuje tudi način izvedbe, uporabo tradicionalnih tehnologij in gradnjo z originalnimi naravnimi gradivi.

Tako so se izoblikovala načela poseganja v dediščino, ki zapovedujejo:

1. dediščino je bolje in ceneje vzdrževati kot obnovljati;
2. kadar je treba posegati, omeji poseg na minimalno najmanjšo (načelo minimalne intervencije);
3. če je zaradi ogroženosti treba dodajati sodobno izvedbo, jo dodaj tako, da jo bo v prihodnosti možno brez škode tudi odstraniti in nadomestiti z boljšo (načelo reverzibilnosti);
4. če uporabljate sodobne materiale, ti ne smejo škoditi originalu (načelo kompatibilnosti).

Posegi v stavbno dediščino postajajo vse subtilnejši, kajti vse močnejša je zavest, da so le avtentične stvari nekaj vredne, ponaredki pa pač za potrošno rabo. In to velja tudi za stavbno dediščino. Izkušnje preteklih posegov so se izražale v spoznanjih, da dediščine ne moremo obdržati po metodah, v katerih veljajo pravila za novogradnje, kajti vnašajo nezdružljiva gradiva, garancijske roke (ki so primerljivo s starostjo dediščine smešno kratki) in včasih zaradi neznanja tudi drage in nepotrebne posege. To gradbeni kot tudi konservatorski stroki nalaga nove naloge: spoznavati tehnologije in gradiva dediščine, ponovno pridobivati naravne materiale, usposabljanje izvajalce.

Vsekakor so to drugačni pogledi in motivi od gradnje novega in današnje rutine obnavljanja. A potrebno jih bo osvojiti, sicer bomo na izgubi mi, predvsem pa naši nasledniki. Cilj je avtentično dediščino ohraniti za prihodnost, ki potrebuje eno samo garancijo: ne povzro-

čiti ji zaradi neznanja in nespoštovanja še dodatne škode!

Opombe:

Usmeritve trajnostnega razvoja in načela konservatorstva so zapisana v številnih mednarodnih dogovorih, listinah in strokovnih srečanjih in si jih v prevodu lahko ogledate v naslednjih publikacijah:

- Petrič, Magdalena, 2000, Mednarodno pravno varstvo kulturne dediščine, Vestnik XVIII, Ljubljana.
 - Grobovšek, Jovo, (ur.), 2003, Doktrina 1, Mednarodne listine ICOMOS, Združenje za ohranjanje spomenikov in spomeniških območij ICOMOS/ SI, Ljubljana.
- Najnovejše med njimi, ki žal v slovenski jezik še niso prevedene, so objavljene na naslednjih spletnih straneh:
- <http://www.icomos.org/australia/burra.html>
 - http://www.international.icomos.org/charters/nara_e.htm

Kvaliteta (Henkel)

Spravimo vlago iz hiše!

Da bo dom suh, zdrav in prijeten!

Vas mučijo vlažne omare, stene, kondenz na oknih? Imate zarjavelo orodje in vlago v stanovanjskih prostorih? Ne obupajte! Obstaja prava rešitev!

Pri tridimenzionalni vlagi v stanovanju se nam zdi nenadna rešitev, kot je recimo odstranjevalec vlage, pravi čudež. Mi smo ga našli. Imenuje se CERESIT STOP in je podoben prejšnjemu pripomočku Ceresit Anti Feucht, a še učinkovitejši. Njegova uporaba je zelo preprosta, pa čeprav gre pri njegovem delovanju za zelo premišljen kemijski proces. Ultra-aktivni solni kristali v tableti bodo nase vezali odvečno vlago iz zraka, dokler ne bo dosežena idealna relativna vlažnost, in jo spreminjali v solno raztopino. Ta se nabira v spodnjem delu posode. Ko je posoda polna, raztopino enostavno izlijemo v odtok. Odstranjevalec vlage je izdelan tako, da s tableto in raztopino ne pridemo v stik, varen je tudi za otroke in hišne ljubljence. Lahko ga postavite na tla, na polico, itd. Ena tableta zdrži do štiri mesece v prostoru velikosti do 20m². Najboljše pa je seveda to, da bo zatohli vonj iz stanovanja popolnoma izginil, z njim pa tudi odpadajoč omet in tapeta, rjavče železo, madeži plesni in ostale poškodbe, ki jih povzroča odvečna vlaga. Prvič kupimo posodo skupaj s tableto, nato pa le še dokupujemo tablete. Nova tehnologija PowerTAB je uporabna tudi v starem pripomočku Ceresit Anti Feucht.

Ceresit STOP je mogoče kupiti v vseh trgovinah s tehničnim blagom.

Henkel Slovenija d.o.o.,
Industrijska 23,
2506 Maribor,
Tel.: 02 / 22 22 284,
Fax: 02 / 22 22 283
www.legila.henkel.si

- RAVNE STREHE
- ZELENE STREHE
- KROVSKA DELA
- KLEPARSKA DELA

KERN IZOLACIJA

Tel.: 01/ 729 57 30
www.izolacija-kern.si